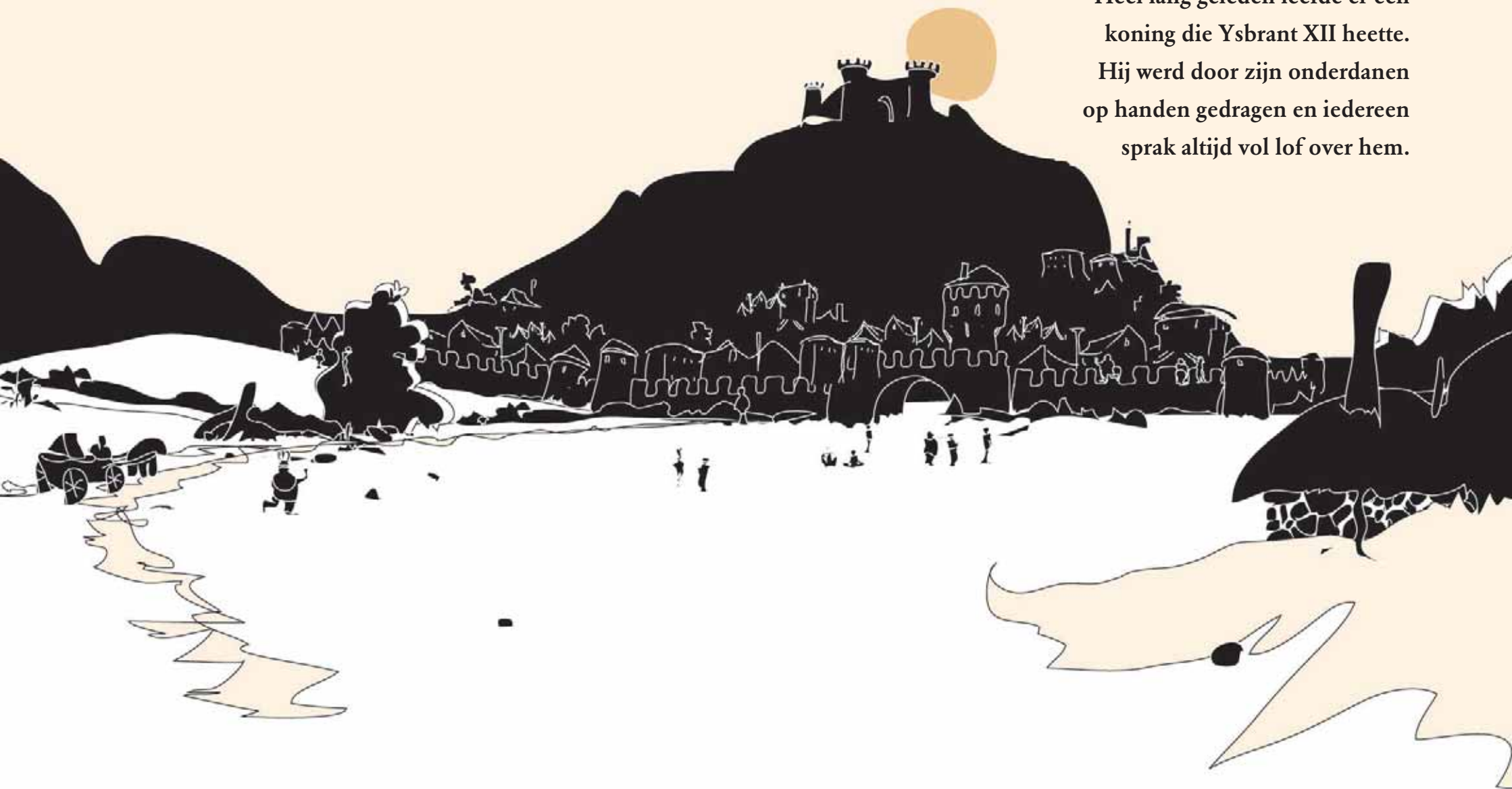

Het portret van Koning Ysbrant XII

Heel lang geleden leefde er een koning die Ysbrant XII heette. Hij werd door zijn onderdanen op handen gedragen en iedereen sprak altijd vol lof over hem.

Dat kon ook niet anders, want als je het bijvoorbeeld maar in je hoofd haalde om een schampere opmerking over de koning te maken of om ergens over te mopperen, dan werd je direct door zijn soldaten opgepakt, in een kerker gesmeten en vrijwel zeker de volgende dag onthoofd. Dit was al zo geweest onder de vele (XI) voorvaderen van Ysbrant en eigenlijk altijd zo gebleven.

Ook zijn enorme eetlust was alom bekend. De edelen hadden het er na de overdadige banketten die geregeld aan het hof werden gehouden vaak nog weken over hoe hij in zijn eentje rustig een hele halve gebraden os had verorberd en tóch nog een gaatje had weten over te houden voor een reusachtige griesmeelpudding als toetje.

Nu was het land waarvan Koning Ysbrant XII koning was heel arm, en de mensen vonden het eigenlijk maar een schande dat hun koning zoveel at terwijl zij zelf in het zweet des aanschijs hun karige kostje bijeen moesten zien te scharrelen.

En hoewel iedereen natuurlijk bang was om in een kerker te worden geworpen en vrijwel zeker de dag daarna onthoofd werd er toch stiekem hier en daar wat gemord.

Behalve aan het hof, waar men in onvoorstelbare weelde leefde. Daar werd niet zozeer gemord alswel uitvoerig gekonkeld en gekonkeld. Een konkefoezelaar bij uitstek was de raadsheer van de koning, de door en door vileine Graaf Rijnaert Bert van Flijmen. Met duivelse geslepenheid wist hij de koning en zijn onderdanen tegen elkaar uit te spelen om zo vrij spel te hebben voor zijn knieperige kuiperijen en om naar hartelust te kunnen roven en stelen.

Deze Graaf Rijnaert vertelde de koning geregeld dat het land rijk en welvarend was, maar dat zijn volk hem bestal, beschimpte en probeerde ten val te brengen. Ondertussen liet de doortrapte Rijnaert de onderdanen zuchten onder steeds nieuwe belastingen die zij, arm als zij waren, maar ternauwernood konden opbrengen en steeds weer bedacht hij wredere straffen voor de ongelukkigen die niet op tijd konden betalen. Zo moesten de onderdanen van Koning Ysbrant XII al geld betalen als zij met hun eenvoudige os-wagens over de modderpaden door hun dorp of stad reden en als zij hun lastdieren even rust wilden gunnen bij een uitspanning kostte het stilstaan óók weer extra. Een herbergier of winkelier moest belasting betalen omdat hij een bordje *Herberg* of *Winkel* boven zijn deur wilde hangen

en bij alles wat mensen maar kochten of verkochten werden ook weer belastingen geheven.

Zo ging het er al heel lang aan toe en het had altijd zo kunnen blijven als Koning Ysbrant niet op een dag zijn raadsheer had ontboden omdat hij een idee had.

‘Bert’, zei de koning, hij noemde zijn raadsheer altijd gekscherend Bert omdat hij wist dat die zijn tweede naam een beetje beneden zijn stand vond, ‘ik heb een briljant idee.’

Graaf Rijnaert wrong zich de handen en grijnsde zijn vileine glimlach.

‘Een idee van uw superieure geest is weldadig als de lenterens voor het rijke ochtendland.’ antwoordde hij kuiperig de handen wrijvend. Hij meende daar niets van, maar hij was te sluw om de koning ooit ergens in tegen te spreken.

‘Uw wens is immer mijn bevel, en mijn enige en meest vurige wens is uw bevel tot-’

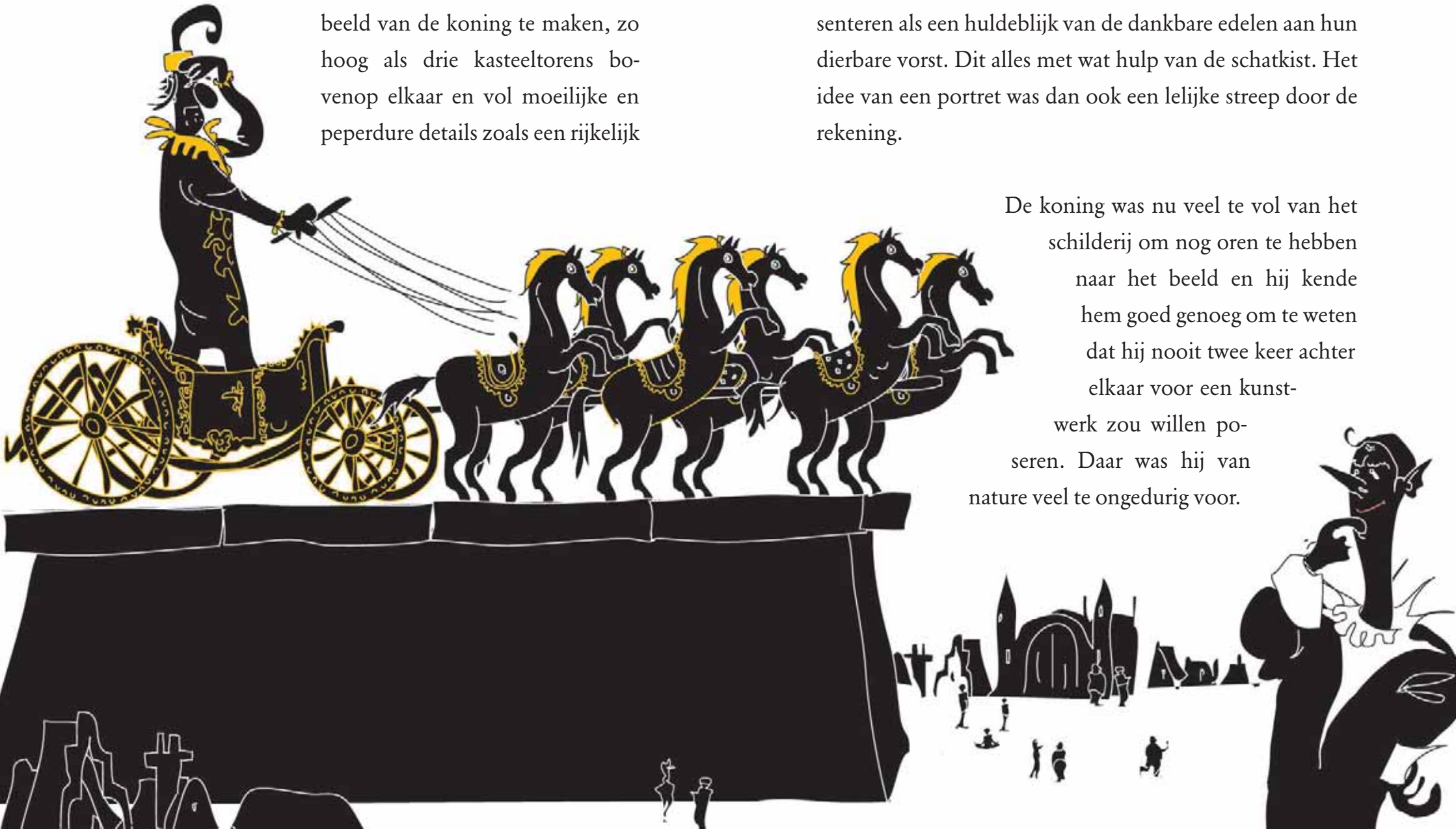
‘Jaja, terzake,’ onderbrak de koning hem een tikje korzeilig, ‘Ik heb besloten dat ik een staatsieportret wil laten schilderen. Lekker groot, met zo’n gouden lijst er omheen, net als mijn vader, en diens vaderen vóór hem. En ik wil de allerbeste schilder die je kan vinden, en het mag wat kosten. Het is tenslotte een officieel staatsieportret.’

Graaf Rijnaert verbleekte zichtbaar. Hij had zojuist een beeldhouwer de opdracht gegeven een beeld van de koning te maken, zo hoog als drie kasteeltorens bovenop elkaar en vol moeilijke en peperdure details zoals een rijkelijk

bewerkte kanten kraag en een met gouden tressen versierd strijddkaros met zes paarden. Hij had de koning er pas zo laat mogelijk over willen vertellen en het beeld willen presenteren als een huldeblijk van de dankbare edelen aan hun dierbare vorst. Dit alles met wat hulp van de schatkist. Het idee van een portret was dan ook een lelijke streep door de rekening.

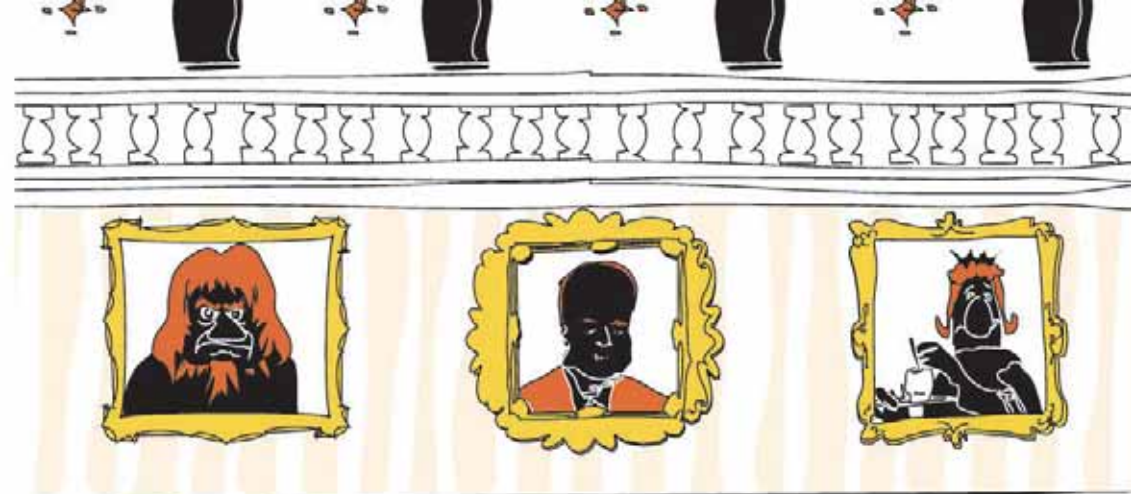
De koning was nu veel te vol van het schilderij om nog oren te hebben naar het beeld en hij kende hem goed genoeg om te weten dat hij nooit twee keer achter elkaar voor een kunstwerk zou willen poseren. Daar was hij van nature veel te ongedurig voor.

En Graaf Rijnaert had het zo goed doordacht allemaal. Een protserig en peperduur beeld, midden op het grootste plein van de stad. Er moest een heel huizenblok worden afgebroken om plaats te maken voor het enorme gedrocht en de stad zou maanden, misschien wel jaren, in een bouwput veranderen met alle navenante overlast voor de omwonenden en de neringdoenden. En als het beeld er kwam, het grootste beeld ooit voor een koning gehouwen, zou het de harten van de onderdanen voortaan vervullen van haat en woede om zoveel verspilling en schaamteloze zelfverheerlijking. En hij, Rijnaert, zou aan alle kanten een flink graantje meepikken van het enorme bouwproject en nog meer macht en aanzien verwerven bij het duistere groepje profiteurs waarmee hij de bevolking uitzoog en onder de duim hield.

En nu wilde de koning een portrét laten maken. Gewoon een schilderij, net als zijn vader en diens vaderen vóór hem. Een stukje linnen, met een houten lijstje met wat verguldsel, einde verhaal.

Even overwoog Reinaert om terstond álle portretschilders, en voor de zekerheid ook maar alle andere schilders, verfmalers, decorateurs, vergulders, lijstenmakers en linnenwe-

vers in de kerker te laten werpen om ze de volgende dag in één reuzenzwaai te laten onthoofden, maar dat stuitte op praktische bezwaren.

Hoe Graaf Rijnaert het ook wendde of keerde, er was geen ontkomen aan. In de gang van het kasteel hingen, aan weerszijden van de grote trap, de elf portretten van de voorvaderen van de koning. Zes aan de ene kant en vijf aan de andere. Het viel niet te ontkennen dat het een merkwaardig gezicht was, er moest er gewoon eentje bij.

Toen, plotsklaps, plooiden zijn bloedeloze dunne lippen zich in een grimas, zo gruwelijk dat wij ons er geen voorstelling van kunnen maken en hij wreef zich vergenoegd en langdurig in de benige handen. Hij hād het! Dé oplossing

voor het probleem!

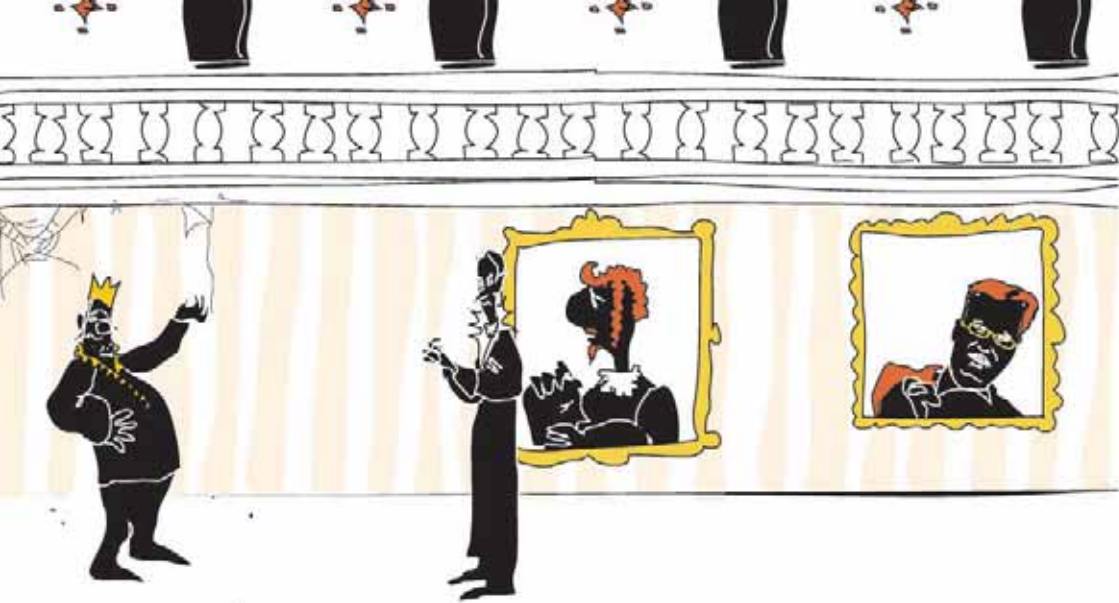
Hij had ooit gehoord van een schilder die iemand zó echt kon naschilderen dat het wel een foto leek, en die toch vaak nét dat in zijn schilderij meende te moeten schilderen waardoor de opdrachtgevers klaagden, of de rekening niet wilden betalen. Ze vonden dan bijvoorbeeld dat hij ze te mager had geschilderd, wat in die tijd betekende dat je arm was, of dat hij ze juist weer te dik had afgebeeld, wat impliceerde dat je veel te veel vrát. Ook klaagden zij soms dat hij ze een zure, gierige uitdrukking had gegeven, iets wat rijke mensen in die tijd nu eenmaal vaak hádden.

Uiterekend deze kunstenaar zou hij de opdracht geven.

De koning zou het portret welhaast zeker als een enorme belediging beschouwen en de schilder uit woede in een kerker laten werpen en de volgende dag laten onthoofden. Hijzelf, Graaf Rijnaert, zou precies op dat moment alsnog met zijn schitterende plan voor het beeld komen. Zo'n goed idee had zeker kans van slagen!

Zo gebeurde het dat schilder *Harm Ypersma van Blijenburgh* met spoed werd ontboden aan het hof van Koning Ysbrant XII om een staatsieportret te schilderen.

Van Blijenburgh was niet onverdeeld gelukkig met de opdracht. Na zijn laatste ruzie over een te rood uitgevallen

neuspartij van een burgemeestersvrouw had hij zich toegelegd op het schilderen van stillevens en pastorale landschappen, zaken waar geen mens aanstoot aan kon nemen. Net als zijn mede-onderdanen, vreesde hij Koning Ysbrant XII niet weinig, om maar te zwijgen over de lugubere Graaf Rijnaert van Flijmen, die alom een sinistere reputatie genoot. Hier kon alleen maar narigheid van komen.

‘Eh, Koninklijke Hoogheid...’

Het was geen gemakkelijk begin voor de arme Harm Ypersma van Blijenburgh. Graaf Rijnaert had een schandelijk lage prijs voor het portret bedongen en hem duidelijk laten merken dat het waarschijnlijk het laatste zou zijn dat

hij ooit zou schilderen als de koning óf hijzelf het niet mooi genoeg vond.

‘Kan ik Uwe Koninklijke Hoogheid gewoon met Majesteit aanspreken?’

De koning gaf hem zijn meest angstaanjagende blik. Het leek alsof er kleine rode kooltjes smeulden en vonkten in zijn diepzwarte ogen. Toen barstte hij in een bulderende, vervaarlijke lach uit, waarvan van Blijenburgh even niet wist of deze zijn doodvonnis zou inluiden of dat hij moest meelachen.

Daarna was het ijs gebroken. Het was nu verder gewoon Harm en Ysbrant, de koning liet bier en ossenhapjes aanrukken en de mannen babbelden honderduit, als oude vrienden die elkaar jaren niet hebben gezien. Zo kwam de koning op zijn verzameling zangvogels.

‘Zangvogels? U?? J-Jij??’

Van Blijenburgh kon zijn oren niet geloven.

‘Ik heb een heel geheim kabinet vól,’ glunderde koning Ysbrant, ‘opgezette zangvogels, Japanse vogelhoutsnedes, ivoren vogelfluitjes, Chinese calligrafieën met vogelmotieven. Graaf Rijnaert zegt dat het niet goed is voor de beeldvorming rond mijn koningschap, dus ik houd het maar een beetje voor mezelf.’

Het maken van het schilderij leek hierna bijna vanzelf te gaan. Ysbrant, in hemdsmouwen, ontspannen achterover leunend op zijn reservetroon met een bierpul in zijn hand achter een schaal borrelhapjes, Harm in zijn nopjes, prattend en gebarend, mengend en kwispelend met zijn kwasten.

Om Graaf Rijnaert van Flijmen eens lekker te stangen had de koning besloten dat deze het doek pas te zien zou krijgen bij de officiële onthulling, samen met de rest van de bevolking. Op die dag werd het paleis opengesteld voor iedereen die het nieuwe koninklijke staatsieportret wilde bewonderen.

Toen hij het schilderij zag kon Graaf Rijnaert zijn ogen niet geloven.

‘Dit is... dit is een schaamteloze provocatie, een directe belediging van het Allerhoogste Gezag! Laat die kunstenaar in de kerker werpen en morgenochtend-’

‘Rijnaert, zwijg!’

Het was Koning Ysbrant XII zelf. Hij was in vol ornaat en hij zag er indrukwekkender en dreigender uit dan ooit tevoren.

‘Ik heb dit portret precies laten schilderen zoals ik het wil hebben en ik vind het erg goed gelukt. Let jij maar eens op!’

En inderdaad. Uit de mensenmassa die zich in de paleisgang rond het portret verdrong klonk een bewonderend gemurmel.

‘Hij is het écht!’

‘Het lijkt wel een fóto!’

‘Hij is best wel een hele gevoelige man,’ zei een vrouw en er werd instemmend gemompeld.

‘Hij heeft hele lieve ogen,’ zei een andere vrouw.

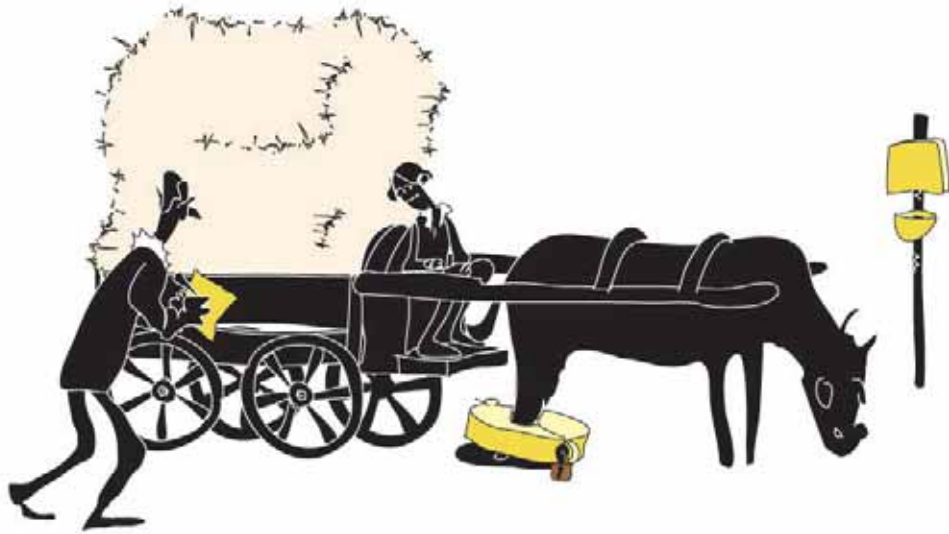
‘Hij is wijs en goed,’ zo klonk het.

‘Hij is de beste Ysbrant die we ooit gehad hebben,’ riep iemand anders en hier en daar begon men aarzelend de eerste coupletten van het nationale volkslied te zingen. De mensen kregen tranen in hun ogen van ontroering, zij konden niet begrijpen hoe zij zo lang zo verkeerd over hun vorst hadden geoordeeld.

Nu de koning merkte hoeveel zijn onderdanen eigenlijk van hem hielden, en hij van hen, drong het voor het eerst tot hem door hoe onrechtvaardig veel van de ingevoerde belastingen waren en hij ontsloeg Graaf Rijnaert op staande voet.

Harm Ypersma van Blijenburgh werd aangesteld als hofschilder én als nieuwe raadsheer, en zowel de koning als zijn onderdanen haalden opgelucht adem.

En Graaf Rijnaert van Flijmen? Die moest nu op zoek naar ander werk. Omdat Koning Ysbrant diep in zijn hart toch nog wel een zwak plekje had voor zijn voormalige raadsheer, bezorgde hij hem een baantje bij een door Rijnaert zelf in het leven geroepen dienst die er op toezag dat eigenaren van paarden-, ossen- en hondenwagens hun parkeermuntjes in de daartoe strekkende bakjes gooiden. En Graaf Rijnaert zou Graaf Rijnaert niet zijn geweest als hij niet als een komeet binnen de dienst zou zijn omhooggeschoten. Al binnen enkele jaren had hij het tot een staffunctie geschopt en introduceerde hij eerst een apparaat waar muntjes in

konden worden gegooid waar dan weer strookjes papier uitkwamen als betalingsbewijs, toen paarden-, ossen-, en hondenklemmen die pas weer van het bekeurde dier werden verwijderd na de betaling van de boete, en tenslotte een systeem met piepkleine blokjes waarmee de vaak ongeletterde eigenaren van de diverse wagensoorten de namen van hun trekdieren moesten bijeen zien te puzzelen.

En zo bleven de onderdanen toch nog altijd een beetje morren. Er moet tenslotte wát te klagen overblijven.

